

EP: határozott nem az amerikai cégek többletjogaira

Az Európai Parlament 2015. július 8-i plenáris ülésén néppárti és szocialista konszenzussal elfogadott határozat világossá tette, hogy az EP bizonyos feltételekhez köti az EU-USA szabadkereskedelmi megállapodás (TTIP) jövőbeli támogatását. A dokumentum szövegének egyik legjelentősebb rendelkezése az a pont, amely felszólítja az Európai Bizottságot, hogy azokon a területeken, ahol az EU és az USA igen eltérő szabályokkal rendelkezik (például a GMO-k és az állatok mezőgazdasági célú klónozása) ne is folytasson tárgyalásokat, mivel azok semmiképpen sem képezhetik a majdani megállapodás részét. A magyar Alaptörvény szintén tartalmaz a genetikailag módosított mezőgazdasági termékekre vonatkozó tilalmat, ezért volt magyar szempontból is különösen fontos, hogy a tiltás bekerüljön az EP határozatába.

Jelentőségében szintén kiemelkedik az a pont, amelyben az EP elutasítja a tagállamok és az amerikai befektetők közötti jogviták rendezésére felállítandó magánbíróóságok rendszerét (ISDS) és helyette olyan fórumot követel, amelyben államilag kinevezett hivatásos bírák demokratikus eljárásban hoznak döntést a vitás kérdésekben. A magyar sajtóban megjelent hírekkel ellentétben sem az Európai Néppárt, sem pedig az Európai Szocialisták magyar képviselői nem támogatták az ISDS eredetileg javasolt rendszerét. Épp ellenkezőleg, a Néppárt egységesen elutasította azt, de nem támogatta döntőbíróóságok felállítását a Szocialisták többsége, köztük a magyar képviselők sem. Bár a most elfogadott határozat még mindig nem felel meg teljesen a magyar álláspontnak, amely a külföldi befektetők tekintetében minden alternatív, a tagállami szuverenitást sértő vitarendezési fórumot elutasít, az elfogadott dokumentum mégis hatalmas előrelépésként értékelhető. Az Európai Parlament ugyanis egyértelműen, nagy többséggel adta a Bizottság tudtára, hogy kész megvétózni akár a szabadkereskedelmi megállapodás egészét is, amennyiben a végleges szöveg értelmében az EU piaca megnyílna a GMO-k előtt. Az EP azt is rögzítette, hogy elfogadhatatlan számára a Bizottság által javasolt vitarendezési eljárás, amely értelmében a külföldi befektetők az európai versenytársaiknál kedvezőbb helyzetbe kerülnének.

Az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok között tervezett szabadkereskedelmi megállapodás (TTIP) egy olyan átfogó egyezmény, amely elfogadása esetén alapvetően fogja átalakítani az EU és az USA közötti gazdasági kapcsolatokat, létrehozva a világ legnagyobb szabadkereskedelmi övezetét. Az egyezmény letárgyalásáért az EU részéről az Európai Bizottság felelős, de ahhoz, hogy a megállapodás hatályba léphessen, az Európai Parlamentnek is jóvá kell hagynia majd a végleges szöveget. Mindebből az is következik, hogy az EP-nek végső soron vétójoga van a TTIP tekintetében. Ezért kiemelt jelentőségű a testület legutóbbi plenáris ülésén elfogadott határozat, amelyben az Unió választott képviselői egyértelművé tették, hogy vannak olyan feltételek, amelyeknek teljesülniük kell ahhoz, hogy az EP jóváhagyja a TTIP-et.

A dokumentumot a Parlament 448 igen szavazattal, 247 nem és 11 tartózkodás mellett fogadta el. A szavazási jegyzőkönyvből kitűnik, hogy az EP legnagyobb frakciója, az Európai Néppárt egységesen támogatta a határozatot. Szintén igennel szavazott az Európai Szocialisták többsége, így a frakció magyar képviselői is. A határozatot csak két frakció utasította el egységesen: a Zöldek (GREENS) és az

Európai Egységes Baloldal (GUE/NGL). Előbbi az európai zöld pártokat, míg utóbbi az Unió radikális baloldali és kommunista pártjait tömöríti.

A TTIP formálódó szövegének egyik legvitatottabb pontja az úgynevezett befektető-védelmi vitarendezési záradék (ISDS) amely a tagállamok és az amerikai befektetők közötti jogviták rendezését hivatott megoldani. A Bizottság legutóbbi javaslata értelmében a viták eldöntésére olyan magán döntőbíróóságokat állítanának fel, amelyek tagjait a felek (EU és USA) előzetesen jóváhagyják. Ezek a bíróságok nem lennének alárendelve az egyes államok jogszabályainak, de még a joghatóságot megállapító nemzetközi szabályok sem vonatkoznának rájuk. Az Európai Bizottság 2014 márciusában átfogó konzultációt kezdeményezett az ISDS-ről, amelynek eredményeként a válaszadók 97 százaléka utasította el a TTIP erre vonatkozó rendelkezését.

Jelentőségében tehát kiemelkedik az EP határozatának ISDS-re vonatkozó pontja, amely egyfelől rögzíti, hogy az amerikai beruházóknak megkülönböztetés-mentes bánásmódban kell részesülniük, de azt is kimondja, hogy az ilyen befektetők semmiképpen se rendelkezhessenek több joggal, mint uniós versenytársaik. Sőt, a dokumentum még ennél is tovább megy: felszólítja a Bizottságot, hogy a jelenlegi tárgyalási álláspontban szereplő *„magán döntőbíróóságok rendszerét váltsa fel a beruházók és államok közötti vitarendezés egy olyan rendszerével, amelyre a demokratikus elvek és felügyelet érvényes, és amelynek keretében az esetleges ügyeket államilag kinevezett, független hivatásos bírók nyilvános tárgyalás keretében átlátható módon bírálják el, és amely fellebbezési mechanizmust tartalmaz, ahol szavatolják a bírói döntések következetességét és tiszteletben tartják az uniós és tagállamai bíróságának joghatóságát, továbbá ahol a magánérdek nem áthatja alá a közpolitikai célkitűzéseket”*.

A magyar sajtóban napvilágot látott hírekkel ellentétben tehát az EP nagy többséggel utasította el az ISDS rendszerét és arra nézve is világos iránymutatást fogadott el, hogy milyen vitarendezési fórumot szeretne a TTIP részeként. Bár a most elfogadott szöveg még mindig nem felel meg teljesen a magyar álláspontnak, amely egyáltalán nem támogatja különbíróóságok felállítását, az, hogy az EP határozat értelmében az ISDS nem valósulhat meg, mindenképpen hatalmas előrelépésnek tekinthető.

A határozat rendelkezései közül ugyancsak kiemelkedik az a pont, amely a magyar Alaptörvény által is tiltott genetikailag módosított mezőgazdasági termékeket kivenné a TTIP hatálya alól. Az elfogadott határozat felszólítja a Bizottságot, hogy ismerje el, hogy a GMO-k tekintetében nem is fog sor kerülni megállapodásra, ezért ez a kérdés a jövőben nem is képezi majd a tárgyalások részét.

A fentiekből is jól látható, hogy a választott európai döntéshozók többsége a TTIP megállapodás tárgyalása során igyekszik az EU tagállamainak érdekeit szem előtt tartani. Illetve olyan irányba „tereli” a Bizottságot, hogy az kizárólag szigorú – az EU és a tagállamok érdekeivel megegyező – feltételek támasztásával tárgyalja le a szabadkereskedelmi megállapodás minden részletét az Egyesült Államokkal. Ha pedig a Bizottság a tárgyalási folyamat végére ért, mind az Európai Parlament, mind pedig a Magyar Országgyűlés a teljes szöveg ismeretében dönthet majd, hogy elfogadja-e (ratifikálja) a TTIP-et.